

STATUT

POLSKIEGO ZJEDNOCZENIA MIESZCZAŃSKIEGO

uchwalony na Walnym Zejeździe Stronnictwa w Krakowie, dnia
27 sierpnia 1922 r.

§ 1. Cel Zjednoczenia.

Polskie Zjednoczenie Mieszczańskie ma na celu silne zorganizowanie w całej Polsce chrześcijańskiego mieszczaństwa polskiego pod względem politycznym, materialnym i społecznym.

§ 2. Środki.

Polskie Zjednoczenie Mieszczańskie osiąga swoje cele:

a) przez popieranie polskiego rękodzieła i wszystkich jego na gruncie narodowym opartych organizacji zawodowych, dawanie inicjatywy do budowy hal i tworzenia Spółek maszynowych, zakładania internatów dla młodzieży rękodzielniczej i handlowej;

b) przez popieranie polskiego handlu i przemysłu, a to przez zakładanie i popieranie istniejących zrzeszeń spółdzielczych, Spółek handlowych i przemysłowych, składnic towarów, muzeów, wystaw, jarmarków i t. p.;

c) przez popieranie szlachetnej, na pożytek kraju skierowanej inicjatywy prywatnej;

d) przez pracę oświatową i popieranie szkół zawodowych rzemieślniczych, handlowych i przemysłowych, uniwersytetów mieszczańskich, urządzenie zebrań, odczytów, wykładów i kursów kształcących, zakładanie czytelni, bibliotek fachowych, wydawnictwo pism, rozpraw i dzieł;

e) przez podnoszenie kultury ducha i myśli członków, przez wzmacnianie ich poczucia narodowego i solidarności narodowej, przez spotęgowanie ich chęci współpracy i współodpowiedzialności w wszelkich sprawach, obchodzących naród i państwo.

§ 3. Organizacja.

Stronnictwo obejmuje swoją działalnością wszystkie miasta i miasteczka w całej Polsce. Podstawową jednostką jest Koło mieszczańskie, utworzone przez członków, zamieszkałych w jednym mieście lub w najbliższych osadach, które zgrupowane w obwodach pojedynczych województw tworzą jednostki wyższego typu.

Ze względu na początkowość politycznej organizacji mieszczaństwa w Zjednoczeniu Mieszczańskim, powstała już organizacja jednego województwa może rozciągnąć swą działalność na Koła mieszczańskie, leżące terytorjalnie w innych województwach do czasu, dopóki nie powstanie w ich siedzibach samodzielna organizacja wojewódzka.

§ 4. Członkowie.

Członkiem Stronnictwa może być każdy nieposzlakowany obywatel obojga płci, Polak, chrześcijanin, którego przyjmie zarząd Koła mieszczańskiego. Przez podpisanie deklaracji przystąpienia do Stronnictwa zobowiązuje się każdy członek:

a) stosować się do uchwał Stronnictwa i wykonywać rzetelnie otrzymane polecenia,

b) przestrzegać postanowień statutu, regulaminu i opłacać przepisane wkładki,

c) popierać cele Stronnictwa i wszystkie akcje przez Stronnictwo podejmowane lub uznane jako godne poparcia,

d) we wszystkich wystąpieniach kierować się przewodnią ideą Stronnictwa i utrzymywać bezwzględna solidarność i karność.

Zarząd Koła ma prawo odmówić przyjęcia członka bez podania powodów, ma również prawo wykreślić członka ze Stronnictwa, jeżeli tenże nie spełnia określonych powyżej obowiązków, albo działa na szkodę Stronnictwa, nadto jeżeli zalega z wkładkami za pół roku. Wykreślonymu przysługuje prawo odwołania się do wojewódzkiej Rady Zjednoczenia.

Każdy członek ma prawo swobodnego głosu i krytyki i swobodnego głosowania na zebraniach Zjednoczenia, wyboru i wybieralności do wszelkich kierujących, wykonawczych władz i organów Zjednoczenia i korzystania z wszystkich urządzeń tegoż. Członek Polskiego Zjednoczenia Mieszczańskiego nie może być równocześnie członkiem innego politycznego stronnictwa.

Członek ustępujący ze Zjednoczenia winien o tem pisemnie zawiadomić Radę wojewódzką przez zarząd swego Koła.

§ 5. Organa Zjednoczenia.

Organami Zjednoczenia są:

1) Koła mieszczańskie, a w miastach wojewódzkich Rady mieszczańskie.

Zarządy Kół mieszczańskich, a w miastach wojewódzkich Rady wykonawcze.

Walne Zgromadzenia Kół mieszczańskich.

2) Zjazdy okręgowe i Rada okręgowa.

3) Zjazdy wojewódzkie i Rada wojewódzka.

4) Naczelna Rada Zjednoczenia Mieszczańskiego.

5) Zjazd ogólny członków Polsk. Zjednoczenia Mieszczańskiego.

§ 6. Koła mieszczańskie, zarządy Kół, Walne Zgromadzenie.

Członkowie, zamieszkali w jednym mieście lub w najbliższych osadach, łączą się w Koło mieszczańskie Polskiego Zjednoczenia Mieszczańskiego wybierając wydział, a ten zarząd. W pierwszym kwartale każdego roku kalendarszego odbywa się Walne Zgromadzenie członków Koła mieszczańskiego, na którym zarząd zdaje

wpisano do Księgi Akcesji

Akc. D1 nr ...../201/.....

sprawozdanie swej przeszłorocznej czynności, przyczem odbywają się co 3 lata wybory zarządu Koła, złożonego z 12 członków i 6 zastępców, nadto na każdym 50 członków 1 delegata na Zjazdy okręgowe i wojewódzkie. Zarząd Koła mieszczańskiego wybiera z pomiędzy siebie przewodniczącego, 2 zastępców, skarbnika i sekretarza oraz ich zastępców na lat 3, co podaje do wiadomości do dni 8 Radzie okręgowej i Radzie wojewódzkiej.

Zarząd Koła mieszczańskiego dąży w zakresie swego działania do spełniania celów Zjednoczenia, wykonuje wszelkie polecenia wojewódzkiej i Naczelnej Rady, przesyła jej uchwały do aprobaty i zawiaduje finansowemi sprawami Koła, ustalając wysokość wkładek swoich członków. Stara się nadto o zjednanie jak największej liczby członków, których spis względnie przyrost podaje Radzie wojewódzkiej z końcem każdego kwartału, odbiera wkładki członków, stara się o pomnożenie funduszy Zjednoczenia i zwołuje corocznie Walne Zgromadzenia, a co najmniej raz na miesiąc zwyczajne zebrania członków.

Zarząd Koła może dla specjalnych spraw w § 2 wymienionych, wymagających odrębnego traktowania, powoływać do życia specjalne komisje. W miarę potrzeby albo na żądanie piątej części członków Koła, winien Zarząd do dni 14 zwołać nadzwyczajne Walne Zgromadzenie członków Koła.

Walne Zgromadzenie, zwołane na 8 dni naprzód, jak również posiedzenie zarządu zwołane na 3 dni naprzód, może tylko wtedy powziąć prawomocne uchwały, jeżeli większość członków jest obecna, w przeciwnym razie w godzinę później może się odbyć drugie Walne Zgromadzenie lub posiedzenie zarządu — bez względu na ilość obecnych, co jednak musi być uwidocznione na zaproszeniach.

Sprawozdanie ze swych czynności i dokładne zestawienie kasowe przedkłada zarząd corocznie Walnemu Zgromadzeniu członków Koła, a przyjęte sprawozdanie, nadto ewentualne wnioski Koła przesyła Radzie wojewódzkiej najpóźniej 8 dni przed Zjazdem wojewódzkim Polskiego Związku Mieszczańskiego. Uchwały, których przedmiotem jest sprawa polityczna, mogą być wykonane dopiero po zatwierdzeniu przez Radę naczelną.

Na Zjazdy okręgowe i Zjazd wojewódzki wybierają Walne Zgromadzenia każdego Koła na 50 członków 1 delegata, przyczem przewodniczący, 2 zastępców i sekretarz każdego Koła są z urzędu również reprezentantami Koła na Zjazdy okręgowe, na Zjazdy zaś wojewódzkie imieniem zarządu Koła tylko przewodniczący lub zastępca i sekretarz.

§ 7. Rady mieszczańskie, Rada wykonawcza.

Miasta, będące siedzibą województwa ze względu na terytorjum i zgęszczone środowisko licznych Związków zawodowych i zrzeszeń wolnopraktykujących, organizują zamiast Kół mieszczańskich Radę mieszczańską na wskazanych lokalnymi warunkami podstawach; w gminach podmiejskich przyłączonych do tych miast będą utworzone Koła mieszczańskie w składzie, przewidzianym

w § 5, które przy współudziale przewodniczących Związków zawodowych i zrzeszeń wolnopraktykujących tworzą Radę mieszczańską. W teje Radzie obok zastępców podmiejskich, każdy Związek zawodowy i zrzeszenie wolnopraktykujących zastąpione będzie przez 2 wybranych reprezentantów i 1 delegata na każdym 50 członków, nadto przez powołanie zasłużonych obywateli miasta w swej pracy dla idei mieszczańskiej.

Rada mieszczańska posiadać będzie odpowiednią stosunkom lokalnym ilość członków, maximum 200, i ma prawo wybrać 2 delegatów do Rady Naczelnej Zjednoczenia Mieszczańskiego, jak również wyłoni z siebie Radę wykonawczą, złożoną z 35 członków, 18 zastępców, którzy wybiorą prezesa z 5 zastępcami, skarbnika, sekretarza i 2 ich zastępców.

Czas urzędowania Rady mieszczańskiej, Rady wykonawczej i jej prezydium trwa lat 4. Zmiana osób w międzyczasie nastąpi tylko u reprezentantów gmin podmiejskich, których mandaty w myśl § 5 upływają po 3 latach. Rada wykonawcza urzęduje 4 lata. W pierwszych 3 latach co roku wylosowuje 9 członków i 5 zastępców dla przeprowadzenia uzupełniających wyborów z mandatem dla wszystkich do końca kadencji.

Do Rady wykonawczej wchodzi nadto z urzędu przewodniczący Kół dzielnicowych podmiejskich. Rada mieszczańska zbiera się co 3 miesiące na posiedzenie, a w razie potrzeby częściej, Rada zaś wykonawcza minimum co miesiąc. Wspomniana Rada mieszczańska zwoływana będzie na 8 dni naprzód w czasopiśmie Zjednoczenia — Rada wykonawcza na 4 dni przed tem. Do ważności uchwał wystarczy 6 obecnych członków, nie licząc przewodniczącego lub urzędującego jego zastępcy.

§ 8. Zjazdy okręgowe Zjednoczenia i Rady okręgowe.

Rada wojewódzka Zjednoczenia zapoczątkowuje Zjazdy okręgowe w granicach terytorjalnych okręgów wyborczych do Sejmu lub innych i powołania do życia Rad okręgowych celem silniejszego skupienia działalności Zjednoczenia, lepszej wymiany myśli i szczegółowego omawiania wspólnej pracy, do których każde Koło mieszczańskie przymusowo należeć musi. Koła, należące do okręgu, urządzają w razie potrzeby, a conajmniej 2 razy w roku, Zjazdy okręgowe, w których biorą udział delegaci i członkowie zarządu Kół w ilości przewidzianej w § 6. W razie potrzeby może zwołać także Rada wojewódzka Zjazd okręgowy. Kierownictwo Zjazdu okręgowego spoczywa w rękach zarządu Koła mieszczańskiego tego miasta, które jest siedzibą głównej komisji wyborczej do Sejmu na dany okres lub z miejscowości ustalonej przez Walny Zjazd wojewódzki. Ów zarząd jako kierownictwo Zjazdu okręgowego tworzy prezydium organu wykonawczego i inicjatywy zjazdów okręgowych pod nazwą Rada okręgowa Polskiego Zjednoczenia Mieszczańskiego. Nadto członkami jej są z urzędu wszyscy przewodniczący zarządów Kół mieszczańskich danego okręgu.

Posiedzenia Rady okręgowej odbywają się co 3 miesiące, jednak w razie potrzeby i częściej. Tak posiedzenia Zjazdów okręgowych, jak Rad okręgowych, mają być zwołane na 8 dni przed terminem przez ogłoszenia w czasopiśmie stronnictwa lub w sposób przez Radę wojewódzką ustalony. Każda ilość obecnych jest uprawnioną do powzięcia uchwał, mających moc obowiązującą z zastrzeżeniem aprobaty tychże przez Radę wojewódzką. Wszelkie uchwały Zjazdów i Rad okręgowych muszą być przedłożone do zatwierdzenia Radzie wojewódzkiej w ciągu 8 dni. Rada okręgowa przez swoje przyzjęcie opiekuje się działalnością Kół mieszczańskich okręgu, udziela wskazówek, porad, pośredniczy w wysyłaniu prelegentów, układa wnioski, budżet i porządek dzienny Zjazdów i Rad okręgowych, zarządza w myśl poleceń Rady naczelnej funduszami stronnictwa na dany okręg i przedkłada co kwartał swoje wnioski, spostrzeżenia i sprawozdania Radzie naczelnej.

Rady okręgowe, oparte na wybieranych co 3 lata zarządach i delegatach Kół mieszczańskich, zmieniają swój skład, jednak jako całość funkcjonują bez przerwy. W miastach zaś wojewódzkich Rada mieszczańska powiększona przez przewodniczących, 2 zastępców, sekretarzy i delegatów Kół zamiejscowych w okręgu wyborczym, wybranych wedle § 5, tworzy Zjazd okręgowy, zaś przyzjęcie Rady mieszczańskiej, powiększone przez przewodniczących względnie ich zastępców Kół mieszczańskich wyborczego okręgu, obwodu siedziby województwa, tworzą osobną Radę okręgową — wszystko to z atrybucjami przewidzianymi w § 8. — Sprawozdania i uchwały tej osobnej Rady okręgowej będą Zjazdowi wojewódzkiemu corocznie za pośrednictwem Rady wojewódzkiej do wiadomości podane.

§ 9. Zjazd wojewódzki Zjednoczenia Mieszczańskiego.

Zjazd wojewódzki Zjednoczenia odbywa się co roku najpóźniej w maju, w siedzibie województwa i może być w ważnych wypadkach zwołany także w innym czasie i miejscu w myśl uchwały Rady wojewódzkiej, jako nadzwyczajny Zjazd wojewódzki, w każdym razie z terminem 21 dni późniejszym od dnia zwołania za uwiadomieniem wszystkich Kół województwa albo listami, albo dwukrotnym ogłoszeniem w czasopiśmie Zjednoczenia, przy czem każda ilość obecnych zdolną jest do powzięcia prawomocnych uchwał.

Zjazd wojewódzki Zjednoczenia Mieszczańskiego, który stanowią:

1) reprezentanci i delegaci wszystkich Kół województwa, wybrani wedle § 5,

2) Rada mieszczańska miasta wojewódzkiego,

3) Rada wojewódzka w pełnym składzie,

przyjmuje sprawozdanie Rady wojewódzkiej i zatwierdza przedkładane przez tę Radę i Komisję kontrolującą zamknięcia rachunkowe, uchwała budżet, wnioski Rady wojewódzkiej i przedstawione przez nią wnioski Kół lub członków, które na najmniej 8 dni przedtem zostały Radzie wojewódzkiej pisemnie przedlo-

zone i dokonuje wyboru członków Rady wojewódzkiej w miejsce ustępujących, oraz 3 członków Komisji kontrolującej na lat 3.

Zjazd wojewódzki Zjednoczenia rozpatruje sprawy ekonomiczne i ogólnej polityki narodowej, ustala program działalności Zjednoczenia i daje wskazówki Radzie wojewódzkiej. Uchwały zapadają większością głosów, w razie równości rozstrzyga przewodniczący. Zjazd wojewódzki wybiera za każdym razem prezydium do prowadzenia obrad.

§ 10. Rada wojewódzka Zjednoczenia.

Rada wojewódzka jest organem wykonawczym Zjazdu wojewódzkiego, a tem samym Zjednoczenia i składa się z członków, powołanych wyborem Zjazdu wojewódzkiego na okres 3-letni. Rada wojewódzka nie może przekraczać 50 członków i połowę zastępców oprócz członków wirylnych, którzy wybierają z pośród siebie prezesa i 5 zastępców, skarbnika, sekretarza wojewódzkiego i po 1 ich zastępcy na okres 3-letni, nadto corocznie wylosowuje $\frac{1}{3}$ członków i zastępców do uzupełniającego wyboru przez Zjazd wojewódzki z ważnością urzędowania do końca kadencji. Głos wirylny w Radzie wojewódzkiej oprócz członków wybieralnych posiadają posłowie sejmowi i z Senatu wybrani z danego województwa, będący członkami Zjednoczenia, tak samo burmistrzowie miast wedle propozycji Rady wojewódzkiej, jeśli są członkami Zjednoczenia, wszyscy z atrybucjami członków zwyczajnych, nadto delegat Rady naczelnej.

Rada wojewódzka ma obowiązek czuwać nad należytem działaniem organizacji Zjednoczenia oraz nad jego rozwojem i wzrostem. Rada wojewódzka dąży do najintensywniejszego spełniania celów Stronnictwa zapomocą środków określonych w niniejszym statucie, wykonuje uchwały Zjazdu wojewódzkiego, organizuje Koła miejskie, kontroluje je bezpośrednio lub przez Rady okręgowe. Radzie wojewódzkiej przysługuje prawo unieważniania uchwał Kół miejskich i Zjazdów okręgowych, nadto zawieszania w czynnościach zarządów Kół miejskich i Rad okręgowych, wysyłania delegatów swoich na Zjazdy okręgowe i t. p.

Rada wojewódzka zatwierdza kandydatów Zjednoczenia na stanowiska publiczne i jej prezydium składa sprawozdania ze swoich czynności co kwartał Radzie naczelnej lub w razie potrzeby częściej. Zwołanie Rady wojewódzkiej ma nastąpić na 14 dni przedtem, jeśli użyje się 2 komunikatów w czasopiśmie, uznanem za swój organ; 8 dni przedtem w razie wysłania zaproszeń listami; 4 dni przedtem w razie zaproszeń telegraficznych.

Do prawomocności uchwał wystarcza obecność 5 członków Rady wojewódzkiej, nadto obecność prezesa i sekretarza wojewódzkiego, względnie ich zastępców. Prezes Rady wojewódzkiej lub urzędujący jego zastępca reprezentuje stronnictwo na zewnątrz i wraz z sekretarzem wojewódzkim kieruje działalnością Zjednoczenia i wykonaniem zapadłych uchwał.

Wszelkie odezwy i pisma w imieniu Zjednoczenia podpisują ci sami lub ich zastępcy, a gdy biuro przyjdum Zjednoczenia mieszczańskiego, a tem samem Rady wojewódzkiej, znajdować się musi w siedzibie województwa — koniecznem jest dla ciągłości pracy, aby co najmniej prezes, 1 zastępca, skarbnik i sekretarz wojewódzki byli wybrani z pośród członków stale w siedzibie województwa zamieszkałych.

Rada wojewódzka ma obowiązek w przeciągu 1 roku uzgodnić organizację w swoim terytorjum do przepisów niniejszego statutu. Z chwilą jego przyjęcia przez uchwałę Rady wojewódzkiej mają być do dni 60 nowe wybory we wszystkich Kołach mieszczańskich, Radach okręgowych i innych na nowo przeprowadzone.

§ 11. Siedziba.

Siedzibą przyjdum Polskiego Zjednoczenia Mieszczańskiego na terytorjum województwa, t. j. Rady wojewódzkiej, Sekretarjatu wojewódzkiego i Zjazdów wojewódzkich Zjednoczenia jest siedziba województwa, o ile co do miejsca zwołania Zjazdu wojewódzkiego tenże od tej zasady przez swą uchwałę odstępować nie będzie.

§ 12. Zjazdy dzielnicowe.

W razie potrzeby omówienia politycznych, wyborczych i gospodarczych spraw mieszczaństwa, przewidziane są Zjazdy dzielnicowe przyjdów Rad wojewódzkich w tej miejscowości, z której Rada wojewódzka dała inicjatywę.

§ 13. Rada naczelna Polskiego Zjednoczenia Mieszczańskiego

składa się ze wszystkich posłów sejmowych Zjednoczenia i delegatów Rad wojewódzkich pojedynczych województw. Delegację Rad wojewódzkich stanowi ilość delegatów, przypadających na każdych 1000 członków, nadto wirylni delegaci: prezes lub jego zastępca i sekretarz wojewódzki każdej Rady wojewódzkiej, jako też 2-ch przez Radę mieszczańską wybranych członków.

Rady wojewódzkie Zjednoczenia, o ile zorganizowały minimum 5 Kół na terytorjum innego województwa, gdzie Rad wojewódzkich jeszcze niema, mają prawo desygnować po 1 delegacie na każdych 1000 członków, względnie minimum 4 delegatów do Rady naczelnej, jednak tylko z pośród członków, zamieszkałych w temże województwie.

Pierwszą Radę naczelną zwołuje prezes Polskiego Zjednoczenia Mieszczańskiego w Warszawie (sposobem i w terminach, jak Rady wojewódzkie), która uchwali sobie regulamin, oznaczy siedzibę swego urzędowania i wybierze Główną Radę wykonawczą, złożoną z 5 — 7 członków wraz z generalnym sekretarzem do prowadzenia agend Rady naczelnej. Ta ostatnia będzie zbierać się minimum corocznie, zaś Główna Rada wykonawcza co 3 miesiące, a w razie potrzeby częściej.

Ogólny nadzór nad jednostajnym kierunkiem politycznym Zjednoczenia i działalnością posłów, ścisły kontakt z Radami wojewódzkimi i posłami mieszczańskimi, urzędowa reprezentacja na zewnątrz i t. d. leżeć będzie w tej najwyższej, oprócz Zjazdu ogólnego, delegaturze Polskiego Zjednoczenia Mieszczańskiego, której skład podlegać będzie nowemu wyborowi co 2 lata.

§ 14. Okres przejściowy.

Z powodu tworzenia się Polskiego Zjednoczenia Mieszczańskiego w rozmaitych warunkach i odmiennych stosunkach w każdym z byłych zaborów, przysługuje wojewódzkim Radom prawo poczynić konieczne zmiany postanowień w niniejszym statucie ustalonych, jednak nie naruszając podstawowych ramowych zasad i pod warunkiem, że one tworzyć będą krótkotrwałe prowizorium w myśl § 9 — i zostaną zatwierdzone przez Radę naczelną.

§ 15. Sąd rozjemczy.

Wszelkie spory, powstałe ze stosunków w stronnictwie między członkami, załatwia Sąd rozjemczy, do którego strony, spór wiodące, mianują z grona członków po 2 arbitrów; superarbitra naznacza zarząd danego Koła mieszczańskiego.

§ 16. Zjazd ogólny członków Polskiego Zjednoczenia Mieszczańskiego

może zwołać w razie potrzeby Główna Rada wykonawcza po porozumieniu się z Radami wojewódzkimi z ważnych przyczyn i w pierwszorzędnych sprawach. Członkami takiego Zjazdu ogólnego są: przewodniczący lub ich zastępcy wszystkich Kół mieszczańskich, prezydja Rad mieszczańskich i wojewódzkich, nadto członkowie Rady naczelnej, Głównej Rady wykonawczej, posłowie sejmowi, jak też Senatu, będący członkami Polsk. Zjedn. Mieszc. Sposób i termin zwołania identyczny, jak Rad wojewódzkich.

Zjazd ogólny rozpatruje zasadnicze sprawy, dotyczące się ogólnego kierunku polityki stronnictwa, uzgodnia działalność stronnictwa, decyduje o zmianach zasadniczych programu i statutu, o rozwiązaniu stronnictwa i t. d. Porządek obrad i regulamin ustali główna Rada wykonawcza.

Aż do zwołania pierwszego Zjazdu ogólnego wszelkie atrybucje Zjazdu ogólnego pozostaną w zakresie działania Rady naczelnej.

Uchwały takiego Zjazdu ogólnego Polskiego Zjednoczenia Mieszczaństwa, który jest ważny bez względu na ilość obecnych członków, zapadają bezwzględną większością głosów obecnych uczestników i obowiązują bezwarunkowo całe stronnictwo Polskiego Zjednoczenia Mieszczańskiego.

§ 17. Rozwiązanie Stronnictwa.

W razie rozwiązania Zjednoczenia rozstrzyga o przeznaczeniu jego majątku Zjazd ogólny, względnie gdyby tenże nie mógł być wkrótce zwołany — ostatnia Rada naczelna Pol. Zw. Mieszc.

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

CM KEK 331947

000-331947-00-0